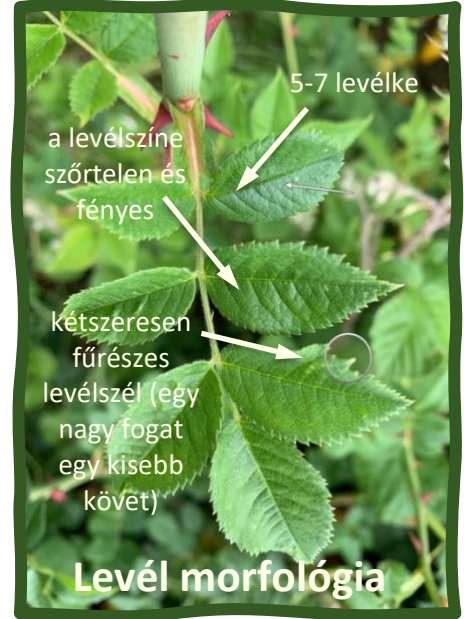

Növénytábla: vadrózsa

Rosa canina L. (agg.)

Termés
A vadrózsa termését a köznyelv csipkebogyónak hívja. Mérete és alakja több féle is lehet, gyakran lombhullás után ősszel és télen is láthatóak még a bokrokon. Ezeket előszeretettel fogyasztják a hideg időben nálunk telelő madárcsapatok.

Növénytábla: vadrózsa *Rosa canina* L. (agg.)

Hasznos határozási tippek:

A faj azonosítása során a következőket érdemes megfigyelni

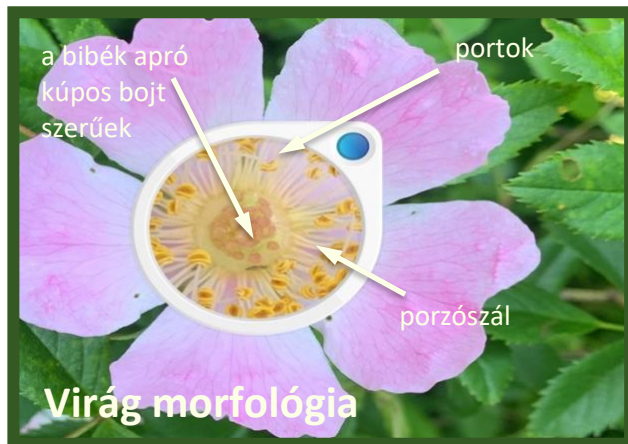
A levél szőrözött e vagy sem?

Vannak-e apró mirigyek a levélfonákon?

Milyen a növény habitusa?

Milyen a termőhelye az adott egyednek?

Milyen a tüske és a levél morfológiája?

A csipkebogyó gyűjtése közben vigyázz a tuskékre!

Virág morfológia

Keresd meg a "macskabajszokat" a csészéken!

új virágkezdemény

kerekded vagy tojás alak

a porzók és bibék maradványai

éretten sima és élénk piros

terméskocsány

Termés morfológia

Gubacsdarázs indukálta rózsagubacs. A darázs által befecskendezett kémiai anyagok abnormális szöveti növekedést idéznek elő

Rózsagubacs

a bibék és porzók maradványai

Termés morfológia

A rózsagubacsot (kiváltója a rózsagubacsdarázs-*Diplolepis rosae*) a régi időkben amulettként hordták a szamárköhögés ellen

Szaporodási stratégiák:

Beporzás: Rovarbeporzású. A vadrózsa fajták könnyen beporozzák egymást, ezért gyakori a hibridizáció. Ennek köszönhetően nagy a morfológiai változatosság a populációkon belül, ez viszont sokszor igen megnehezíti a pontos határozást.

Mag diszperzió: Madarak és emlősök által.

Növénytábla: vadrózsa

Rosa canina L. (agg.)

Adatok:

TERMÉSZETVÉDELMI STÁTUSZA: Nem fenyegetett
ELTERJEDÉSE: Európa szerte és Ázsia nyugati felén

Rendszertan (Taxonómia)

A *Rosa* nemzetség tagja, amely a rózsafélék családjának (*Rosaceae*) névadó csoportja. Változatos növekedésű a termőhelyi adottságoktól függően. A talajon kúszva is növekedhet vagy megfelelő támaszték mellett akár a kilenc méteres magasságra is felszökhet. Leginkább szép fehér vagy rózsaszínű virágairól és jellegzetes terméséről ismert.

Virágzás: június - július

Virág morfológia: A virágok színe a fehér és rózsaszín között variálhat. Méretük 4-6 cm és általában csoportosan, legfeljebb 6 darab virágzik egy csokorban. A szirmok alatt közvetlenül 5 csészelevél található. A csészék a termés érése előtt lehullnak.

Termés: szeptember - november
Termését a köznyelv csipkebogyónak hívja. 1,5-2 cm hosszú, sima felszínű, tojás vagy kerekded alakúak. Éretten sima felszínűnek és élénkpiros színűek.

Levél: Az összetett levelek 5-7 levélkéből állnak. Levél alapjuknál gyakran pálha figyelhető meg. A levél színe szőrtelen és fényes, míg fonákján elszórtan szőrök és apró mirigyek is megtalálhatóak. A levélszél kétszeresen fűrészes.

Élőhely: Erdőszélek, cserjések természetes sövények gyakori faja. Felhagyott területek, rézsúk gyakori pionír növénye.

További elnevezések

A vadrózsanak számos népi neve van, többek közt a következők:
gyepűrózsa,
csipkerózsa,
csipkebogyó, ebcsipke,
bicskafa

Miről ismerjük fel

Az érett termésekről és a levelekről már messziről fel lehet ismerni a növényt.

Legjobb megfigyelési és felhasználási időszak

- Az érett csipkebogyót szeptembertől érdemes gyűjteni, de a legjobb időszak az első fagyok beállta után. A terméséből finom szörp vagy lekvár készíthető!
- Ha a madarak nem fogyasztják el túl hamar, akkor a pirosuló termések még télen is megfigyelhetőek a csupasz hajtásokon.
- Figyeld meg a nyár elején virágzó illatos virágokat!

Hajtás

- Hajtása támaszték mellett gyakran magasra kúszik. A vékony, néhol pirosas szár erősen tüskézett.

Tápláléklánc

Nektárját rovarok gyűjtik, termését madarak és emlősök is fogyasztják. Leveleit számos rovar fogyasztja köztük a különleges aknázó- molyok és legyek lárvái.

Hasonló fajok:

Három másik gyakori fajjal keverik össze a legtöbbször:
Mezei rózsza (*R. arvensis*) alacsony termetű gyakran kúszó rózsaféle, a tüskék alapja sokkal keskenyebb, mint a vadrózsaé, hajtásai vékonyabbak és általában zöldek.
Rozsdás rózsza (*R. rubiginosa*) a levélké és a virágok kocsányai barnás mirigyszőrökkel borítottak, melyeket ha megdörzsölünk alma illatot árasztanak.
Jajrózsza (*R. spinosissima*) a hajtás sok egyenes tüskével borított, fekete kerekded termése pedig jól elkülöníti a többi fajtól. Száraz, köves lejtők, tölgyesek növénye.

Növénytábla: vadrózsa *Rosa canina* L. (agg.)

Micsoda név! – Latin neve a *canina* az ősi görög hiedelemből eredhet, miszerint a belőle készült főzet gyógyír a veszett kutya harapására! Azonban valószínűbb, hogy a név inkább a kutyafog és a nagy méretű tüskék közti hasonlóságból ered.

Növénytani szótár (első rész)

csipkebogyó- a vadrózsa termése

levélke- az összetett levél alegysége, általában kis méretű de egyes fajoknál óriási is lehet

porzó- a virág hímvirú része, portokból és porzószálból áll

bibe- a női ivarú termő része, beporzáskor itt tapadnak meg a pollenek

portok- a hímvirú porzó része, annak általában a tetején helyezkedik el, a pollenszemek tárolása itt történik

Növénytani szótár (második rész)

gubacs- paraziták indukálta szöveti duzzanat a növényen

magház- a magkezdemények védelmét és fejlődését biztosító képlet, a termő

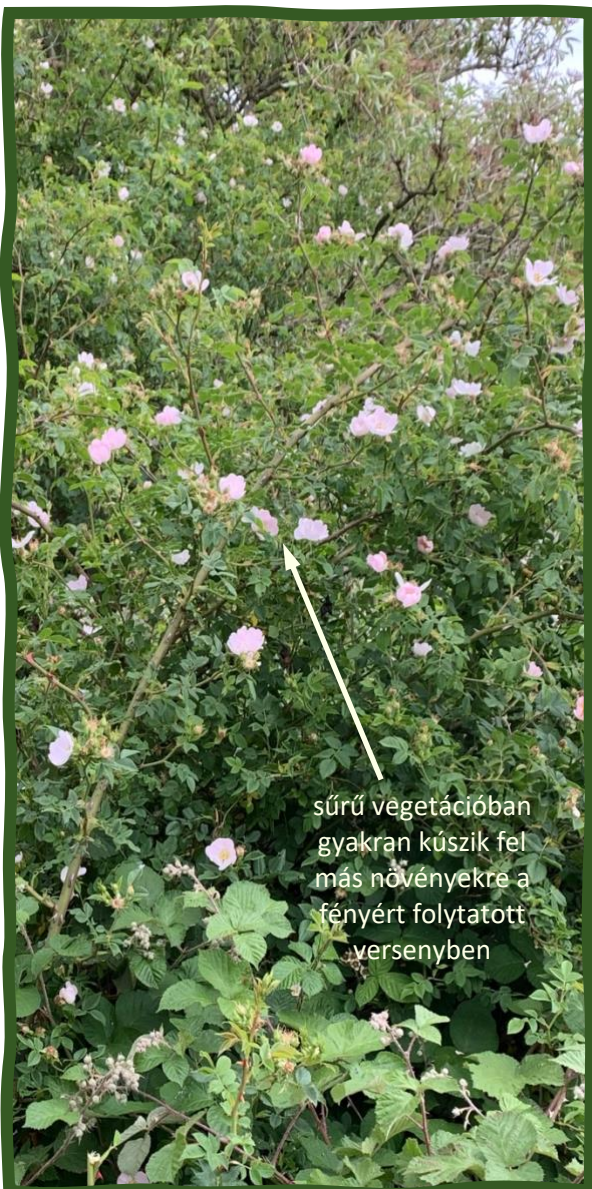
virágkocsányhoz legközelebbi része

virágkocsány- a virágot tartó képlet

porzószáll- a porzó része, vékony képlet, amely a portokat tartja és kiemeli a virág központjából

Tegyük virtuális túrát a vadrózsa körül, a Pappus kisfilmek segítségével.

sűrű vegetációban gyakran kúszik fel más növényekre a fényért folytatott versenyben

Vadrózsa a költészetben

A vadrózsa általában csipkebogyó alakjában sokszor megjelenik a népi költészetben, de a Bibliában is fontos szerepe van az égő csipkebokor formájában.

Aranyosi Ervin: Csipkebogyó

*Csipkebogyó finom, édes,
kis mókusnak egészséges.
Pofazacsóm jól megtömöm,
vagy lenyelem, vagy kiköpöm.
Ha a képem fel van fújva,
vigyáznom kell, hogy a súlya,
le ne rántsion, le a mélybe,
ne kerüljek végveszélybe...*

Globális elterjedése – Európa szerte és Nyugat-Ázsiában is elterjedt (<https://www.gbif.org/species/3002461>), viszont lokálisan sok helyen visszaszorult (Angliában számos korábbi termőhelyéről kipusztult)

Természetvédelmi státusz (IUCN – Vörös Lista).

Jelenleg a nem fenyegetett 'Least Concern' kategóriába sorolják.

Megjegyzés: Az ábra a vadrózsa természetvédelmi státuszát mutatja